

ת"פ 870/07/15 - מדינת ישראל נגד פלונית

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"פ 870-07-15 מדינת ישראל נ' פלונית(עציר)
בפני כבוד השופט ירון לוי

בעניין: מדינת ישראל

המאשימה

נגד

פלונית

הנאשמת

הכרעת דין

פתח דבר

1. הנאשמת מזוכה בזאת מהעבירה המיוחסת לה בכתב האישום.

רקע והשתלשלות ההליכים

1. ביום 12.11.2015, פסק בית המשפט כי ניתן לברר את אשמת הנאשמת - שבאותו מועד לא הייתה כשירה לעמוד לדין - כשטענתה היחידה הייתה שמתקיים בעניינה סייג אי-שפיות הדעת בשעת מעשה, הקבוע בסעיף 34ח' לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: "**חוק העונשין**"). לפיכך, הורה בית המשפט על בירור כשירותה המהותית, וניתן צו אישפוז לפי סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן: "**חוק טיפול בחולי נפש**"). המשך הדיון נקבע להוכחות.
2. סמוך לפני מועד ההוכחות, בעקבות שיפור במצבה של הנאשמת, נקבע כי היא כשירה לעמוד לדין, וצו האישפוז מכוח סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, הומר לצו מרפאתי כפוי.
3. במקביל, קיבלה התביעה את עמדת ההגנה לפיה, במועד העבירה, לא הייתה הנאשמת אחראית למעשה.
4. לאור האמור, מזוכה בזאת הנאשמת מהעבירה של ניסיון חטיפה, לפי סעיפים 369 ו-25 לחוק העונשין, המיוחסות לה בכתב האישום, בשל סייג אי-שפיות הדעת בשעת מעשה, לפי סעיף 34ח' לחוק העונשין.

החלטה

המחלוקת

5. ב"כ הצדדים עתרו בהסכמה להטלת צו טיפול מרפאתי כפוי, מכוח סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש (להלן: "הצו") אך נחלקו בשאלת משכו.

ב"כ המאשימה ביקשה לקבוע שמשך הצו יהא לתקופה מירבית של 10 שנים, בהתאם לעונש המרבי הקבוע בצד העבירה שיוחסה לנאשמת.

הסנגורית ביקשה לקבוע שמשך הצו יעמוד על 18 חודשים לכל היותר, והדגישה כי מדובר בעבירה של ניסיון חטיפה, שנעברה בשל טעות שמקורה במצבה הנפשי הקשה של הנאשמת.

6. מאחרי עתירות הצדדים עומדת מחלוקת בשאלת פרשנות סעיף 15(ד1) לחוק טיפול בחולי נפש.

לגישת ב"כ המאשימה, על פי נוסח הסעיף מחובת בית המשפט לקבוע את משך צו האישפוז לתקופה המירבית הקבועה לצד העבירה.

לדעת הסנגורית, לבית המשפט שיקול דעת לקבוע את משך צו האישפוז בהתאם לחומרת העבירה ולנסיבותיה.

דיון ומסקנות

7. במחלוקת הפרשנית בין הצדדים, מקובלת עלי עמדת ההגנה. להלן יפורטו טעמיו.

המסגרת הנורמטיבית

8. סעיף 15 לחוק טיפול בחולי נפש קובע:

"(ב) הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט מצא כי הוא עשה את מעשה העבירה שבו הואשם, אולם החליט, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, שהנאשם היה חולה בשעת מעשה ולפיכך אין הוא בר-עונשין, ושהוא עדיין חולה, יצווה בית המשפט שהנאשם יאושפז או יקבל טיפול מרפאתי.

...

(ד1) (1) בית משפט לא יקבע בצו לפי סעיפים קטנים (א) או (ב) את תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי, ואולם יורה בצו על תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי המירבית לפי הוראות פסקאות (2) ו-(3) (להלן - תקופת האשפוז או הטיפול המירבית);

(2) תקופת האשפוז או הטיפול המירבית לא תעלה על תקופת המאסר המירבית; לעניין זה, "תקופת המאסר המירבית" -

(א) תקופת המאסר הקבועה בחוק לעבירה כאמור בסעיף קטן (א1) או (ב), לפי העניין

וזו החלק הרלוונטי בנוסח הצו המצוי בתוספת, שלטעם המאשימה תומך בגישתה:

"הריני להביא לידיעתך, כי בהתאם לסעיף 15(ד1) לחוק טיפול בחולי נפש ... התקופה המירבית לאשפוז/לטיפול מרפאתי של הנ"ל לא תעלה על תקופת המאסר הקבועה בחוק לצדה של העבירה הנ"ל ... שהיא ____ שנים (החל מיום ביצוע צו בית המשפט) ..."

הגישות הפרשניות

9. הערכאות הדיוניות נחלקו בשאלת פרשנות סמכות בית המשפט לקבוע את משך צו האישפוז, או הטיפול, מכוח סעיף 15(ד1) לחוק טיפול בחולי נפש.

לפי גישה אחת בפסיקה, בה אוחזת המאשימה, אין לבית המשפט שיקול דעת באשר לקציבת אורך תקופת האישפוז המירבית מכוח סעיף 15 לחוק טיפול בחולי נפש. נימוקי גישה זו, מפורטים בפסקי דין שניתנו בעת האחרונה, בבתי משפט מחוזיים שונים: ת"פ 13546-08-15 **מדינת ישראל נ' טרם** (24.9.15); ת"פ 44541-08-15 **מדינת ישראל נ' פלוני** (30.9.15); ת"פ 59343-02-15 **מדינת ישראל נ' פלוני** (12.11.15), תפ"ח 18062-03-12 **מדינת ישראל נ' פלוני** (3.11.15); ת"פ 52389-11-15 **מדינת ישראל נ' מאירי** (2.2.16). (להלן: "הגישה המצמצמת").

לפי הגישה האחרת בפסיקה, בה אוחזת ההגנה, החוק מקנה לבית המשפט שיקול דעת לקבוע את תקופת האשפוז המירבית ובלבד שלא תחרוג מתקופת המאסר המירבית הקבועה בצד העבירה. גישה זו אומצה על ידי מותבים שונים, בבתי משפט מחוזיים שונים: ת"פ 32571-07-15 **מדינת ישראל נ' גולן** (12.8.15); ת"פ **מדינת ישראל נ' פלוני** (21.10.15); ת"פ 39843-02-16 **מדינת ישראל נ' מימון** (23.3.16); ע"פ 2310-12-15 **פלוני נ' מדינת ישראל** (04.02.2016). (להלן: "הגישה המרחיבה").

10. לצורך הכרעה במחלוקת המתוארת נוסחה הצעת חוק ממשלתית, אותה צרפה ב"כ המאשימה לתמיכה בגישתה (ראו: הצעת חוק ממשלתית לתיקון חוק טיפול בחולי נפש (תיקון מס' 4) (תקופת אשפוז או טיפול מירבית), התשע"ו-2016).

מוצע לתקן את סעיף 15(ד1) לחוק טיפול בחולי נפש כך שבמקום "תקופת האשפוז או הטיפול המירבית לא תעלה על תקופת המאסר המירבית", יקבע באופן מנדטורי כי "תקופת האשפוז או הטיפול המירבית תהיה תקופת המאסר המירבית".

בתגובה לכך, טענה הסנגורית, כי מדובר בהצעת חוק בלבד שטרם נתקבלה, וכי עצם הצורך בהצעת החוק מלמד שגישת ההגנה ביחס לפרשנות סעיף 15(ד1) לחוק טיפול בחולי נפש היא הגישה הנוהגת, שאחרת לא היה צורך לשנות את נוסח החוק. הסנגורית הוסיפה כי אף אילו נתקבלה ההצעה, הרי שלא ניתן להחיל את התיקון רטרואקטיבית בעניינה של הנאשמת.

עמדת בית המשפט העליון

11. המחלוקת הובאה בפני בית המשפט העליון בע"פ 6365/15 **מדינת ישראל נ' רוני גולן**, שטרם הכריע בה ומצא לאפשר למחוקק לשוב ולהידרש לנוסח החוק. עם זאת, מהחלטת בית המשפט העליון עולה כי עמדתו הלכאורית היא שלבית המשפט שיקול דעת בקביעת משך תקופת האישפוז המירבית:

"... בעקבות שיג ושיח והבעת דעתנו הלכאורית (לכיוון פרשנות בית המשפט המחוזי, אם גם תוך העלאת אשפרות ל"סמכות מתחדשת" לבית המשפט הדיוני), ובעקבות שאלתנו, הודיע בא כוח המדינה כי בתוך חודש יינקטו הליכים לכיוון חקיקה מבהירה, וכי תוך שלושה חודשים תוכל להימסר הודעה לעניין תיקון כזה... בעקבות זאת יוברר אם נחוצה הכרעה בתיק"
(החלטה מיום 16.11.2015).

טעמי הגישה המצמצמת

12. ניתן לסכם, בתמצית, את הטעמים לתמיכה בפרשנות המצמצמת, לפיה אין לבית המשפט, שיקול דעת בקביעת משך צו האשפוז, כדלקמן:

א. לשון החוק, ובכלל זה גם נוסח הצו המצוי בתוספת, מורים כי כל שבית המשפט מוסמך לעשות הוא לנקוב בתקופת המאסר המירבית הקבועה לעבירה הרלוונטית, על דרך של הפניה לתקופת המאסר הקבועה לצידה בחוק;

ב. האשפוז הפלילי אינו משרת תכליות עונשיות ועל כן העונש הקונקרטי שהיה נגזר על הנאשם, לו היה כשיר לעמוד לדין, או לו היה שפוי בדעתו בשעת המעשה, אינו רלוונטי;

ג. לבית המשפט אין במועד מתן הצו בסיס עובדתי רפואי מספיק כדי לקבוע מהי תקופת האשפוז או הטיפול שהנאשם זקוק לה ועד מתי הוא יהיה מסוכן בשים לב למצבו הנפשי;

ד. מתן שיקול דעת לבית המשפט בעניין התקופה המירבית יביא להתדיינויות מיותרות, ל"טיעונים לעונש" שאינם ממין העניין, להכבדה על ההליך ולבזבוז זמן שיפוטי יקר;

ה. לא פורטו בחוק מהם השיקולים שעל בית המשפט לשקול בקביעת תקופת האשפוז המירבית, כמתחייב מן העמדה לפיה נתון לבית המשפט שיקול דעת בעניין זה.

טעמי מסקנתי

13. מסקנתי להעדפת הגישה המרחיבה - לפיה סעיף 15(ד1) לחוק טיפול בחולי נפש מעניק לבית המשפט שיקול דעת בקביעת משך תקופת האישפוז המירבית, ובלבד שלא תחרוג מתקופת המאסר המירבית הקבועה לצד העבירה - מבוססת על הטעמים הבאים:

לשון החוק

א. לשון החוק, הקובע כי תקופת הצו "לא תעלה" מצביעה על מתן שיקול

דעת לבית המשפט בקביעת התקופה המירבית. איני סבור שיש בנוסח הצו המצוי בתוספת לחוק כדי להגביל את שיקול דעתו של בית המשפט העולה מנוסח סעיף החוק.

סבירות ומידתיות

ב. טעם מרכזי להעדפת הפרשנות המרחיבה, מבוסס על מאפיין הגבלת חירות נאשם, הנלווה לכל צו אישפוז או טיפול. קביעת משך הטיפול המירבית, ללא שיקול דעת, עלולה להביא להיעדר יחס סביר בין נסיבות העבירה לבין משך הצו, באופן שיגרום לפגיעה קשה ובלתי מידתית בחירות הנאשם. וראו ע"פ 3854/02 **פלוני נ' מדינת ישראל** (פ"ד נז(1) 900), שם נקבע כי: **"יחרוג צו האשפוז ממתחם הסבירות אם - בלא קשר למידת ההסתברות של אפשרות ההעמדה לדין - קיים יחס בלתי סביר בין תקופת האשפוז שחלפה לבין העונש המקסימלי שהנאשם היה צפוי לו אילו נערך משפט והוא היה מורשע בו"**. מתן צו אישפוז לתקופה המירבית הקבועה בחוק לצד העבירה, מבלי להתחשב בנסיבות הקונקרטיות לעבירה ובמתחם הענישה הנוהג, עשוי להוביל לחריגה ממתחם הסבירות. יש לזכור כי בתוך תחומה של עבירה אחת יכולות להתקיים נסיבות שונות באופן משמעותי זו מזו. התעלמות מנסיבות העבירה הקונקרטיות פוגעת קשות בתחושת הצדק, שכן תוביל בהכרח להגבלה זזה של חירות נאשם לוקה בנפשו שביצע את העבירה בנסיבות חמורות, וחירות נאשם לוקה בנפשו שביצע אותה עבירה בנסיבות מקלות.

צו אישפוז אזורי

ג. הכפפת משך צו האישפוז לשיקול דעת בית המשפט לא תפגע באינטרס הציבור, שכן נאשם שהסתיימה תקופת אישפוזו מכוח צו אישפוז פלילי, ניתן יהיה להורות על אישפוזו באמצעות צו אזורי, תוך פגיעה מופחתת ומידתית בזכויותיו.

העונש הקונקרטי אינו רלוונטי

ד. אין בידי לקבל את הטענה לפיה, משנקבע כי מטרת החוק טיפולית ולא עונשית, אין לקשור בין העונש הקונקרטי שהיה נגזר על הנאשם, לו היה מורשע בעבירה, ובין התקופה המירבית לאישפוז או לטיפול מרפאתי כפוי.

סמכות בית המשפט לפי סעיף 15 לחוק טיפול בחולי נפש, מתעוררת רק במקרה שבו מצא בית המשפט כי הנאשם ביצע את העבירה. התקופה המירבית לאישפוז או לטיפול הוגדרה אף היא ביחס לתקופת המאסר המירבית הקבועה בחוק, לצד העבירה שבוצעה. מכאן, שהקשר בין תקופת המאסר הקבועה בצד העבירה לבין משך צו הטיפול, נטבע על ידי המחוקק. בנסיבות אלה, איני מוצא טעם לקשור את תקופת צו הטיפול המרפאתי הכפוי לעונש המירבי הקבוע בצד העבירה, ולנתקו דווקא מהעונש ההולם את העבירה הקונקרטית שעבר הנאשם.

חסכון בזמן שיפוט

ה. אמנם שיקולי יעילות וחסכון בזמן שיפוט מובילים לתמיכה בגישת המאשימה. עם זאת, סבורני כי ניתן לרפא קושי זה באמצעות קביעת תקופת האישפוז או הטיפול המירבית, בהתאם לרף העליון של מתחם העונש ההולם, תוך התחשבות בנסיבות ביצוע העבירה הקונקרטיות. תוצאה זו אינה מכבידה על ההליך השיפוט, ומתאימה לאופי ההליך, שלא נשקלים בו שיקולים הקשורים בנאשם, כמו עבר פלילי או שיקום (ראו: ת"פ 39843-02-16 **מדינת ישראל נ' מימון** (23.3.16)).

סיכום

14. לאור העובדה שמדובר בעבירה נגזרת, ניסיון חטיפה, לאור נסיבותיה, שאין ברף חומרה גבוה, ובשים לב לרמת הענישה המקובלת, אני קובע כי העונש המירבי במסגרת מתחם העונש ההולם יעמוד על 24 חודשים.

השוו לת"פ 44226-07-14 **מדינת ישראל נ' ליאור אברמוב** (31.03.2016), במסגרתו נגזרו על הנאשם, בין היתר, 46 חודשי מאסר בפועל, בגין התפרצות למקום מגורים וחטיפת קטינה, ומקרה נוסף של ניסיון לחטיפת קטינה. נסיבות העבירות בהן הורשע הנאשם חמורות מהנסיבות בענייננו.

סוף דבר

15. לאור כל האמור, ניתן בזאת צו טיפול מרפאתי בנאשמת לפי סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש, לתקופה מירבית של 24 חודשים.

זכות ערעור לבית המשפט העליון בתוך 45 ימים מהיום.

ניתנה היום, ט' ניסן תשע"ו, 17 אפריל 2016, במעמד הצדדים.